Vriendschappelijk opgedragen aan
burgemeester J. G. Diepenhorst

De Zalmvisserij

Aanvulling van de bijdrage tot de kennis van het Oud Ammerstolse Dialect

Samengesteld door:
H. Zanen Azn., Soestdijk
P. Zanen Azn, Hengelo
T. Zanen Azn., Ermelo

April 1966

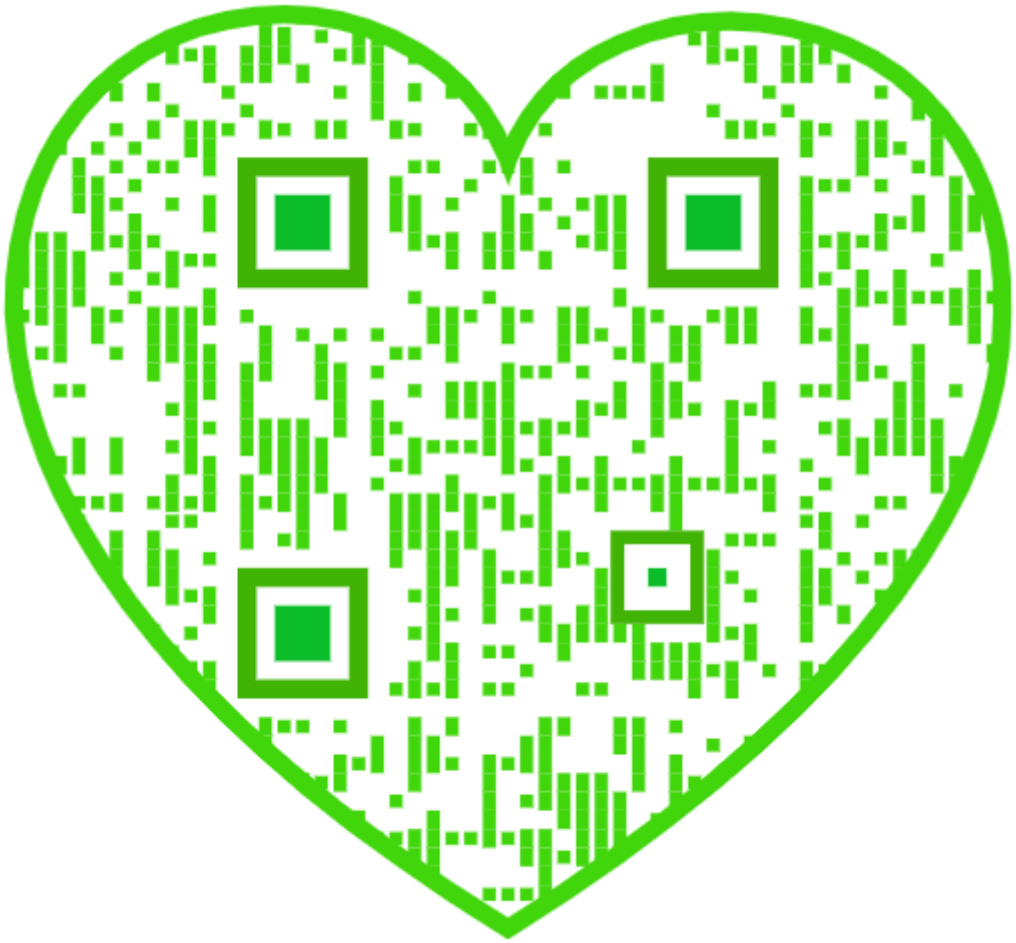

Visscherijbootje met Zegenschip.

VOORWOORD

Tot onze voldoening heeft de *Bijdrage* veel belangstelling ondervonden, niet alleen van inwoners van het dorp, maar ook uit omliggende gemeenten en andere delen van ons land.
Een heel prettige reactie ontvingen we van mevrouw Dr.J.Daan, hoofd van de afdeling dialectologie van de Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederlandse Volkseigen. Mevrouw Daan bood o.a. aan een bandopname te maken. Die heeft dan ook reeds onder haar leiding in Ermelo plaats gehad; niet alleen van de *Jeugdherinnering* uit de *Bijdrage*, maar tevens van het hier volgende verhaal over de vroegere zalmvisserij.
De bekende taalkundige Dr.P.C.Paardekooper schreef ons, dat hij oprecht hoopte, dat we het bij deze poging tot vaststelling van het Ammerstolse dialect niet zouden laten en dat we de lijst van losse woorden en uitdrukkingen met andere zouden aanvullen.
En zo volgen hier dan na het verhaal over de zalmvisserij een 300-tal woorden en uitdrukkingen, die ons in de loop der laatste maanden te binnen zijn geschoten.
Voor de aanduiding der klanken verwijzen we naar de in september 1965 verschenen *Bijdrage*
Sommige woorden werden verschillend en door elkaar gebruikt door dezelfde persoon in hetzelfde gesprek. Zo zal hij of zij de ene keer *wazze* gebruiken en even later *waere*, *worre* of *worde*, aan of an, ging of gong, wal of wel, brôdjie of brôichie, enz.
In het verslagje over de zalmvisserij zijn ze zo'n beetje door elkaar gebezigd. Veel hing af van de geaardheid van de spreker of spreekster. Wat langzame of oudere personen *lijmden* soms nogal; die spraken dus van *zaalm*, terwijl anderen gewoon *zalm* zeiden.
Het dialect, waarin het verhaal over de zalmvisserij geschreven is, werd zeker nog gesproken in de jaren van 1890 tot 1905.
Merkwaardig is ook, dat op school beschaafd Nederlands werd gesproken, maar men was het schoolgebouw nog niet uit, of het was het onvervalste Ammerse dialect, dat er gebruikt werd.

'T ÎN IN 'T AOR OVER DE AMMERSE ZAALM-VISTERIJ, IN NOG WAT

De zaalmvisterij was in ônze jeugd, zô omtrint de êwwisseling, în van de veurnaomste takke van bestaen op Ammers; in ok jaere en jaere daerveur al. 'n Grôt dîl van de inweuners verdiende d'r 'n brôdjie mee. Mor d'r mot wal bij gezaaid worre, dat 't mor 'n armzaolig brôichie was, want as 't 's winters vroor, kon d'r niet gevist worre, in dan stinge medîn de verdienste ok stil. As-tat inkelde weke aanhiew, dan wier 't aarmoei, in nòg is aarmoei.- D'n best betaolde vister (d'n haolbaos) verdiende zôwat twaolf gulde in de week, in de andere mosse mit waineger tevreje weze. Allemaol stinge ze 18 uur an în stik aan de rîp. Dan-krege ze nege uur rust om thuis te gaen slaepe. Die slaeptijd viel dan mîstal overdag. De tijd van 't hîn in weer lôpe naèr, in vàn huis gong d'r dan nog van af. Toe hebbe ze 'n keer gedraaigd mit staoke. „Broedertrouw" wier opgericht mit Pieter van Drieze as veurzitter. D'r wier toe overîngekomme, dat ze in plaes van 18 uur, veurtan veertien uur zoue waarke, maor dan mor mit zeuve uur rust d'r tusse. 't Staet nog te bezien of tat zo veul beter was. Nou mot 'r bij gezeed worde, dat ze tusse de ophaole in, wal is 'n pôsie binne konne gaen zitte, want d'r sting 'n huisie op de twîde haol; mor ze wazze toch al die tijd mor in touw. Dan ha-je in de zeumer nòg de verbôje tijd. Dat duurde 'n week of zes. Dan mocht er ok niet gevist worde; dat was zô vastgesteld. 'k Mîn, dat 't in verband sting mit 't kuitschiete van de zaalm op de bovereviere,- mor daer wik afweze.

V E R T I E R

't Is zeker, dat 'r deur de visterij hîl wat vertier was op Ammers. Behalve dat 'r op de visterij zelf hîl wat mînse waarkte, wazze d'r, om de vis te versture, veul vismandes nôdig. Die wiere in de mandemaokerije gemaokt, vooral bij Aort Natzijl. Ok 't touw, waer de nette van gemaokt wiere, wier in de touwslaogerije, in de baon noemde ze dat, ge-

maokt. Alles bij mekaor broch-tat 'n hôp waark mee veur 'n hîlen hôp mînse.

H O E D ' R G E V I S T W I E R

Hoe gong dat nou in z'n waark op zô'n visterij? Da's 'n taomelijk ingewikkelde zaok.- Ammers legt aan de Lek, die daer zôominnaebij driehonderd meter brîd is. Om die hîle brîdte te overspanne hadde ze grôte nette nôdig.- Die waeren d'r dan ok. Van bovene zatte d'r grôte kulke an, waerdeur 't net bleef drijve, in aan de onderkant, van die gladde stîne of metaole schijve. Hierdeur streek die onderkant van 't net over d'n bôjum van de Lek.
Zô'n net lag netjies opgerold op 't zegenschip, waer 'n paor lui dienst op deeje.
'n Raoderstômbôtjie, dat „ de Snackert" hiette, trok dat hîle geval 'n ing strômopwaers, in stak dan over naer d'n andere kant van de Lek. Onderwijl gooide die twî vinters op 't zegenschip het net overboord. Dat gaf zô'n aerdig geklos, da-je asie 's nachs is wakker lag zo gezellig kon hore klosse.
Dat net overspande dus zôwat de hîle brîdte van de revier.

D E Z I N K E R S

Mor hoe mos tat nou aster 'n schip of 'n bôt aankwam? Die konne toch sô mor niet deur dat net heen vaore? - Neeeje, daer hadde ze wal wat op gevonge. Want de Snackert trok behalve dat zegenschip ok nog 'n roeibôt, de zôgenaomde zinkbôt, mee. Daer zatte twî vinters in. Die bleve mit die zinkbôt in de buurt van 't net. Kwam d'r nou 'n schip (d'r voere toe nog veul zailschepe op de Lek), of 'n bôt an, dan namme de zinkers, zôas ze genoemd wiere, 'n paor zwaere metaole schijve, waeran staarke haoke zatte. Zô'n haok wier bove an 't net vastgemaokt. 't Net zakte daerdeur naer beneje. -
An die schijve zat 'n stevig touw vast, in as 't schip of de bôt over 't gezonke dîl van 't net hîn was wiere de zinkstukke weer opgehaold, in 't net kwam m'din weer naer bove.
'k Weet wal, dat ik dut, as jonge, altijd mor 'n benauwd idee vong; want as-tat net zô'n ing naer

beneje gezakt was, konne de visse daer toch deur! Dat was ok zô, mor daer was nou înmaol niks an te doen.
Zô'n zinkbôt was altijd wit gevurfd, om goed op te valle. Was-t-er is 'n schipper die gîn aarg in 't net had, dan blieze de zinkers hard op 'n soorte-mint misthoorn om te beduie dat-ie op heulie aan mos houe om over de zegen te kinne.' t Gebeurde mor 'n hîl inkelde keer, dat 'r is în vastliep. Dan was 't 'n hîle karrewaai veur dat-ie weer los was.

D E *S N A C K E R T* I N A K S I E

Deur de strôm dreef 't net laegeruit, in 't raoder-bôtjie liet z'n aige an d'n overkant van de Lek lek-ker meedrijve; soms lag het hîlemaol dwors op strôm. Mor as 't in de vloed was, in d'r stong 'n flinke westewind, dan dreef de zegen hôgerop in plaes van laegeruit. Dan mos de *Snackert* trekke wat-ie kon, om 't teuge de strôm in de wind op te krijge.
Zô dreef dat net dan zôwat 'n klaine duzend meter benejenuit of-'t wier daerhîn getrokke. Dan stak 't bôtjie in-îns over, naedat-ie eerst eve geflote had. Mor niet mit 't net achter 'm aan - nee - d'r zat een lange lijn aan vast in die rolde af terwijl de bôt overstak.
An deuze kant van de Lek dus daer, waervandaen de Snackert eerst was overgestoke, zat 't net ok aan 'n lijn vast. Die lijn was deur 'n paor man aan 'n soort schijf vastgemaokt, die over 'n ijzeren reel liep - 't spoor genaomd. Die twî manne liepe dan zôwat gelijk op an deuze kant met de *Snackert* aan d'n overzij. Soms bij vloed in harde teugewind moster 'n paerd aan te pas komme. Stak de *Snackert* nae dat fluitje, dan in îns over, dan wazze die twî met die schijf-an-de-reel daer ok. De lijn waer de bôt mee over kwam zette, wier aan de kant gebrocht in vastgemaokt aan 'n grôte spil. Aan die spil liepe twî paerde in de rondte. Daerdeur wier dât dîl van 't net, dat langs d'n overkant dreef, naer deuze kant toe getrokke, in zô kwam 't hêlemaol dicht te zitte. Dat gebeurde op de eerste haol.
Dat afgeslote net wier deur 'n ander paerd nog 'n paorhonderd meter laegeruit getrokke naer de twîde

haol toe.
In die tussetijd was de Snackert al weer mit 'n ander zegenschip, dat al klaor lag mit 'n twide net t' rop hôger opgestômd, zôdat 'r al gauw weer 'n net dwors over de Lek kwam te legge.
Zô gong dat mor deur, dag în nacht, van Sundagsmiddags zesse tot Saoterdagsaeves zesse. D'r wazze dan ok dag- in nachtploege veur aan 't waark. De aflossing van die ploege gebeurde veulal midde in de nacht. Ze hadde 'n vaste plek, waer ze mekaor opwachtte, in dan liepe ze gezaomelik, iederîn mit 'n stikkezak bij 'm, op de visterij aan. As ze midde op den dag dienst hadde, dan wier deur de vrouw of deur în van de kindere, die daer dan 'n uur vrij af veur kreeg, 'n pannechie warm ete, in 'n doek gewikkeld naer toe gebracht. Ete wegbringe hiette dat in d'n omlôp. De leerplichtwet bestong d'r toe nog niet.

't OPHAOLE VAN DE ZEGEN

Mor nou gaen we is verder kijke, wat ze mit dat dichte net, dat altijd de zegen genoemd wier, deeje. Dat was in die tijd op de twîde haol angekomme, mor 't was eerst nog in vier dîle verdîld, waervan de punte niet hîlemaol tot aan de kant was aangetrokke behalve de allerleste. Daervan was de punt tot op de kant gehaold.
Op de twîde haol, die schuin afliep, stinge 'n man of acht mit lange lieslaerze an al gerîd, sommige al in 't waoter om de zegen op te trekke. (Over die lieslaerze komt op 't ing nog 'n ampart hôfstik te staen).
As 't eerste vak opgehaold wier, zagge de visse in de regel wel kans om in 't twîde vak te komme, in van 't twîde in 't derde, in van 't derde in 't vierde, zôdat 'r uit die eerste drie vakke mor zelde wat vis uitgeschept konne worde. Mor 't vierde vak zat tot op de kant, in daer kwam dan de vis veurgoed vast te zitte. 'n Paor man stinge d'r al gerîd mit 'n grôt schepnet aan 'n lange steel, om de vis, de zaalme - want daer ging 't om - op te scheppe.

Veural bij dat vierde vak was ' t er waark aan de winkel. Mit de steel van ' t schepnet over d'r schoer of over d' r linkeraarm, droege ze de spartelende in kronkelende zaalm naer 'n grôte bun, die wat veerderop op strôm lag. Daer bleve ze tot d' n volgenden ochend, in dan wiere ze naer de mart gebrocht, die ' s oches al vroeg begon. D' r wiere ok wal grôte blieke gevonge (de klaaindere konne deur de maeze van ' t net hîn ontsnappe). Die grôtere dan schene gîn waerde te hebbe op de mart. Daer zatte te veul graeters in. Die blieke wiere onder de visters verdîld. ' t Was ' n lekkere bakvis, hoor.

' t N E T T E B O E T E

Veuran op ' t Snackersveld stong nog ' n grôte kît, de boeterskît. Ik geloof, dat ze daer de nette in rippereerde, as-t' er ' n gat ingekomme was. Dat haje wel is, as ' t net over ' n bôjum van de Lek ievers an bleef haoke. Mor wat ze aigelik in die kît uitvoerde, daer bink nooit zô goed achter kinne komme, want we moche daer, as jonges, nooit inkomme. Wel weet ik, dat ' r daer in de buurt ' n hîl stel rije paole stinge die mit ijzerdraet bovenan mit mekaor verbonge waere. Daer wiere dan de nette, waer wat an mankeerde overhîn gehonge. Dan kwamme d' r ' n paor boeters, om ze weer hîl te maoke. Boete noemde ze dat, in die vinters waere de boeters.
Niet zô ver daer vandaen sting d' r nog een taonketel ók. Daer wier ' t touw, dat ze veur ' t boete gebruikte, of soms hele nette ingedaen om getaond te worde. Dan kwam het ' r bruin uit in ' t was dan beter teuge ' t waoter bestand. Asse an ' t taone waere kon je ' t van verre al zien, dan kwam d' r veul damp uit, in je kon ' t van vere al ruike. ' t Was zo ' n aigenaerdig luchie.
Sommigte mînse, mîst vrouwe, verdiende d' r ' n cintjie bij mit nette braaie. Veul leverde dat niet op, maor alle bietjes holpe.
Nou bin ' k eve afgedwaold. Terug dus weer naer ' t visse. De vangst van de zaalme, die in vroeger jaere overvloedig was, liep in de lôp van de tijd aarg terug. Dat kwam, omdat ' t waoter op de bovereviere zô vuil wier deur al die fabrieke die d' r op uit-

lôsde. De visstand gong daerdeur hard achteruit, tot 't zó veer kwam, dat de hîle zaok geslote mos worde omdat 'r hoegenaomd niks meer gevonge wier. Aarg jammer, mor wat dee je deran?

O P D E M A R T

Laeme nou is gaen kijke hoe 't op de mart toeging. De kôpers in de kijkers waere al vroeg prezint, zôdat d'n afslaoger gauw kon beginne. 's Zeumers om vijf uur, halfzes al.
Veur in grôte zaalm, of 'n paor klaaindere gelijk. Eerst noemde hij 'n te hôge prijs, waer gîn mîns ze veur wou kôpe, in dan begon die vlug af te telle op 'n wat sombere tôn, zô ies as: negentig, nege acht seuve zes vijf vier drie twî în om b.v. tachentig; nege acht seuve zes....tot 'r în „mijn" riep. Die z'n naom wier opgeschreve, in d'n onderbaos van de visterij (den Borrel) noteerde in zijn boekie de prijs waerop 't er was afgemijnd, in dan begonne ze an 't volgende hôpie. Dat gong net zo lang deur, tot alles verkocht was.
As 't in de elfttijd was, in 't veurjaer, dan kwamme d'r iederen ochend honderde elfte aan de mart. (In vroeger jaere wal is 'n duzend, mor dat was veur mijn tijd). Dan lagge al de banke van de zaalmmart vol met elfte in de rest op de neervoet van den dijk. 's Zaoterdagsaeves om 'n uur of zes was 't 'er 'n amparte mart van elfte op de neervoet. Dat kwam, omdat elfte niet van zaoterdag tot maondagochend in leve schene te kinne blijve in de bun. Ze wiere dan in hôpies van tien of vijf verkocht. Wast 'r în zô'n hôpie verkocht, dan gonge d'r verschaaie mînse naer de kôper daervan toe,, in koche d'r în van 'm; veur zestien stuivers tot ruim 'n gulde. Dat hong van de grôte af. Elft was 'n buitegewoon lekkere vis, veural gebakke. Sommigte mînse stoofde d'r ok wel 'n dîl van.
În van de vishandelaors, Piet de Jong, rôkte altijd 'n stel elfte. Azzie daer dan bijgeval veurbij liep, dan rook 't er toch zô afgestom lekker, dat 't waoter d'r van over je tong liep.

IJ S - V I S S E

Nou komme me weer op 'n ander sjepieter.
Dien afslaoger, nege, acht seuve, zes - je weet wel (hij hiette Aorie van Noortwijk), was m' dîn ok zaalmhandelaor.
As-t-ie dan zo aan 't aftelle was, zaai-die inîns zelf *mijn*, zô onder 't aftelle deur. Dan was-tie zelf de kôper. Nou hattie 'n grôte ijskelder bij z'n huis laete bouwe. Die wier dan 's winters mit ijs gevuld uit de slôte. IJsvisse hiette dat. De ijsvisters, die blij waere 'n cintjie te kinne verdiene, as-ter gîn ander waark was, sloege dan mit grôte houte haomers 't ijs kepot, in laoide 't in de schouw. D'r wazze 'n paor slôte, die d'r zôwat veur aangeweze wazze, mor asde ijsôgst niet grôt genogt was, dan kwamme ze naer de kaarkslôt, waer we schaese op reje. Dat was zô'n fijne slôt, 'n honderd meter of zes, zeuve lang in taomelik uit de wind omdat 'r huize an de ôstkant stinge. Zôlang de wetering, die ôst-west lag, niet stark genogt was, was de kaarkslôt ônze ijsbaon. In daer kwamme dan die ijsvisters aan om de boel kepot te slaen. Wij schelde op die vinters in ze uitmaoke veur al wat mooi of lillik was; mor ja, ze konne 't ok niet helpe, 't was t'r brôichie, in ze mosse van d'n baos. Toch hebbe me 't în keer klaor gespeuld, dat van Noortwijk toegaf, în dag nog te wille wachte. We hadden 'm wel wille zoene. 't Was op 'n zaoterdag. 's Maondags was de wetering staark genogt. Die zundag d'r tusse hebbe we toch nog fijn kinne rije op de kaark-slôt!

N O G 'N A T T R A K S I E

Zo ik al eerder schreef, lag de visterij van 's zaoterdags zesse tot 's zundags zesse stil. Daernae begon 't weer. Daer gonge dan 's Zundags nae zesse veul mînse naer kijke.
Om zôwat half zes, zes uur kwamme d'r twî van die mooie grôte passazjiersbôte van de *Reederij op de Lek* aanlegge op Ammers. D'n îne voer van Kuilenburg naer Rotterdam in d'n aore net andersom van Rotterdam naer Kuilenburg. Daer trok dan zôwat

hîl Ammers op uit, om d'r naer te kijke. 't Hîle stommeshôfd, de kaoi in d'n dijk stinge dan stampvol mit kijkers. As-tie bôte allebaai veurbij waere, trok 'n grôt dîl naer de visterij toe, wat 'n mooie wandeling was. Daer bleve ze dan naer în of twî wurpe (ophaole) kijke, in dan weer op huis an veur 'n bakkie koffie. Een aerdig verzetje was dat. Îns, op 'n twîde paosdag wazze me d'r getuige van, dat uit în wurp veertien zaalme in drieentachtig elfte opgehaold wiere. În van die zaalme woog zeuvenenvijftig pond, de zwaerste die d'r ooit gevange is.
Somstijs, mîstal mit sturmachtig weer, wier d'r wel is 'n steur gevange van over de twîhonderd pond. Zô'n steur broch niet veul op. Allîn de kuit had mor waerde.
În keer hebbe ze is 'n zîhond in 't net gehad. Ok is 't 'n keer gebeurd dat 'r 'n zaalm zô mor op 'n veurbijvaorend diepgelaoje schip sprong. Dat het toe nog in de krant gestaen.

N A E R B A A R G S T O E P

Nou terug naer dat andere dîl van de bôtkijkers, dat niet naer de visterij gong. Daervan kuierden d'r veul op t'er gemakkie naer Baargstoep, zôwat 'n half uurtjie benejenuit. Dat was ok 'n aerdige verkuiering. Daer in Baargstoep stonge 'n paor harrebaarchies. Daer gonge dan van die opgeschote knulle wal is 'n glaosie bier of 'n borreltjie drinke. Dat zou nou niet zô aarg weze, mor uit Burgambacht kwamme d'r ok. Nou konne de Ammersenaors in de Burgambachters mekaor niet zo goed zette. Gîn wonder aigelijk, want de Ammerse hadde de bijnaom van *piepmuize* in die van Burgambacht van *katte*. - Alzô!
't Liep dan ok wal is op 'n vechtpartijchie uit. Nou mot je niet dinke dat dat 'n spul van kat in muis was! Ze waere an mekaor gewaogd. Veur heulie was tat ok 'n verzetjie!

O V E R A L I S P O Ë Z I E

De Genestet schreef al in z'n tijd, dat overal

poëzie in school, in dat t' r mor omgong, of je dat wèl of niet kon vinge. In daer had de goeie man gelijk in ok.
Nog dikkels mot ik mit 'n gevoel van haaimwee aan die tijd terugdinke, in mit mij 'n hôp andere ok wel; daer bink seker van; omdat dat ' r nou allemaol niet meer is.... Nou is ' t zô mit 'n mîns, dat-ie ' t mooie onthoudt, in ' t lillike vergeet, zôas ' t gebrek, in al die aarmoei, die d' r toe ' s winters geleje wier. Gelukkig is dat nou veurbij, mor dat gezellige, vrîdzaome onder-ôns-gevoel, dat je toe had, die gezellige geweunte naer de visterij te gaen kijke ' s Zundags, in zô, dat is ok veurbij en dat ving ik toch aarg jammer.

T.Z. November 1965

DE VISTERSLAERZE

Die laerze wiere deur Aort de schoenmaoker gemaokt, m' n aige vaoder. Daer wil ik graeg nog ' t in 'n' aor over schrijve, omdat ik me dat uit m' n jeugd nog zô goed herindert. ' k Hoor ' m nog zegge: „ ' k Mot maarge 'n bietje vroeger op. ' k Mot 'n paor laerze maoke." Dat wazze dan visterslaerze vanzelf. As ' t in de zeumer was, sting die dan om vijf uur of half zes op, in ging an z' n waark. Mîstal had-ie ze dan ' s middags te veure al op zolder weze snije, volges de petrône, die die d' r veur gemaokt had uit de velle vetleer die daer lagge. ' t Alderbeste vetleer wier d' r veur gebruikt.
Zo' n lieslaers bestong uit twî dîle, de voet in de schacht, die laoter an mekaor vastgemaokt wiere. Dat vetleer wier eerst nog mit 'n soort van traon bewaarkt teuge ' t deurslaen. D' r moch gîn waoter deur kinne dringe, as-se d' r mee in ' t waoter kwamme. Onder de voet kwamme aarge dikke zole van ' t beste zoolleer. Deuze wiere gepind, mit houte pinnichies. ' t Spijkere op de zole gebeurde mit grôte kopspijkers, die daer speciaol veur diende. ' t Pinne

daer was veul meer waark an. Die pinnechies mosse eerst nog gedrôgd worde. Dat gebeurde in vierkante ijzere bakkies. 's Winters op de kachel in 's zeumers op 'n petroliestellichie. As jonges, krege wij dan wel is de opdracht zô'n bakkie te gaen haole van de kachel. Dat bakkie was dan goed hît. Daerveur kreeg-ie n' nijptang mee, om dat bakkie daermee te draoge, in o wee, as-ie die nijptang dan onderweg niet hard genog toe neep. Dan viel 't bakkie op de grond in je was zo goed niet of je mos de pinnichies d'r allemaol weer netjes in gôje. Vaoder maokte op în dag zo'n paor visterslaerze klaor. Achturedag was ter echt niet bij. 't Wazze d'r wel veertien of vijftien op zô'n dag. Soms maakte hij vier of vijf paor in in week. In wàt kostte nou zo'n paor nuwe laerze? Dat hing van de grôte in van den aerd van de zole af...elf tot twaolf gulde! Dat betekende veur de visters 'n hîl weeklôn. 't Mos dan ok soms mit 'n gulde of wainiger per week afbetaold worde.
Ok veur andere visters, die ievers anders viste maokte m'n vaoder die laerze. Hij kreeg zelfs bestellinge uit Duisland, uit Elsfleth aan de Weser. Daer visten ok oud-Ammersenaors. Nou viele daer invoerrechte op in Duisland, in om dat te ontlôpe hadde ze îns de raed gegeve om ze 'n bietjie gebruikt te laete lijke, deur b.v. de zole vuil te maoke; dan waeren 't zôgezaaid ouwe laerze, in vrij van tol, doche ze. As 't er nou 'n paor laerze veur die lui klaor waere moche wij, als klainduimpies, ze aantrekke in d'r mee de straet op in d'r mee deur modder of plasse lôpe, as-tie d'r waere, zôdat ze goed vuil wiere, in d'r ouwer uitzagge. Mor die Moffe an de grins hadde dat al gauw deur in zô ging dat pretjie veur ons ok over..
Ik doch dut over de visterslaerze d'r bij te magge vertelle, want 't hoorde toch ok bij 't verslag over de zalmvisterij.

T.Z.

JE KIN 'T GLÔVE OF NIET

Ons wier zô veer as 't ons heugt verteld, datteris 'n aandîlhouwersvergaodering van de visterij was in „ Van Ouds het Raadhuis" (dat er nog staet). Nae aflop daervan motte ze mit mekaor meraokels lekker gegete hebbe, want Tutekees zaai, toe die z'n buik dik had: „ He, nou wou 'k dak nogges kon." Zo binne d' r nog 'n hîlen hôp gezegdes meer omtrint de visterij in omlôp gewist. Te veul om op te noeme. Je komt er nooit hîlemaol mee klaor. Wij laeten 't hier maor bij, want we doche, dat 't zô wellichies was.

Aanvullende lijst van woorden, uitdrukkingen enz., die in het dialect werden of nog worden gebruikt.

A. aerepels (aardappelen); affijn (enfin); 't is afgestom, afgemieters koud (erg); achterkontig (terughoudend); allînig (alleen); 'n appelman (oorworm); appelesiene; armetierig (armoedig); dien bôm is al afgedaen (geplukt); Aorumse bôt (Arnhemse boot); de karsebôt (vervoer van kersen uit de Betuwe);

B. de Bangel (houten pen, waaraan een ketting zit, waarmee men een schouw vastlegt); pôtjie baoje; bangscheet, benauwdscheet (bangerd); bedîn, medîn (meteen); beschien (misschien); begerig (in de betekenis van gierig); bin je betoeterd (gek, mal); wat bîlaander nog toe; 'n bilaandersen ondugd (bliksemse); hij lôpt overal mor deur te bizze of bosbere (loopt maar raak); 't is boeremeloot (dag, waarop boereknechts en boeremeiden zich gingen verhuren); 'n boevint (boeman); op de bolle fooi (op goed geluk); Boenderpas (buurtschap Bonrepas); moeder, krijg ik ten bonk (broodkapje); botjie bij botjie doen (samen doen); 'n broeder (soort gebak); de Brugsteegt (Broeksteeg); 'n bullebak (1.nor-

se, ruwe vent; 2.een vuile neus; 3.bedreigende watergeest); butterblom (boterbloem) biggels (kiezelstenen); 'n bônsem (bunzing); 't is nog den ouwe biesbos (dezelfde ruige kerel); borendevol (geheel vol); bunzig (wantrouwig, bang); behimst (achterhoudend); in de bezoeiing (in het bezig zijn ergens mee); broedertjieskraem (poffertjeskraam).

C. in al die ceeteraas meer (enzovoort).

D. 'n daogeraod (hartvormig gat in een houten vensterluik); daorie (veenachtige modder); 'n deurgewinterde gemînderik; 'n dikhaarses (aap van een jongen); 'n dobbes (dobber); 'n dooien diender (saaie vent); 'n stillen diender (onbezoldigd); den domenie; domenieke (domineren) dorse (opnieuw gooien bij gelijk aantal ogen van dobbelstenen); dubbeld (dubbel); dule (lisdodden); 'n dommen doedes (sukkel).

E. înderaand (hetzelfde); aarte (erwten); hij het evelal genogt (toch al genoeg); ze binne evel grôt (even groot); op z'n dooie întjie (eentje); înteluk (eenzaam); effies (even);

F. 'n fielesepee (vélocipède); fiebeldefors (heel gauw); zo fijn as gemaole poppestront (erg orthodox); 'n fleremuis (ring van wilgeteenbasten, waaraan een lange bast, waarmee men de ring omhoog kon gooien).

G. da geef niet (dat hindert niet); golfie trekke (jongensspel bij grote golven als er een boot voorbijvoer); graeters (graten); zô grôs as 'n domenie (deftig); grutto's (pinksterbloemen); gûnse (gindse); om de hier en gunter niet (geen kwestie van);

hij kreeg op z'n hier en gunter (kreeg op z'n falie); zo glad as 'n glissie (erg glad); 'n godvergeemesen ondeugd (erg ondeugend); 't is nog vroeg in 't gasthuis (vroeger dan je dacht); 't is gruwelanders koud (erg koud); gînîns (niet eens).

H. 'n haft (overschot van een boom onder water); harebaarg (herberg); haarseer (hartzeer); haarses (hersenen, kop); hebbest! (uitroep als b.v. een vis gevangen is); hette (hitte); hingellat (hengelstok); op 'n hôchie gaen staen (om wat groter te lijken); nog 'n hoekie veerder (eindje); hooihopper (hooiopper); 'n hussie; 'n hîle hus (hoeveelheid); huik (windscherm op een schuit); het is van hum (hem); hij lôpt maor wat te hannekemaaiere (hij voert eigenlijk niets uit).

I.J. 'n idas (hagedis); Iteljaonders (een bepaalde soort straatmuzikant); jak in jooi (jan en alleman); juk (jeuk).

K. kaesebale (kaatsballen); jo, je kaalft (je hebt een gat in je broek, waar een stuk hemd door komt); kaerelse kaerel; kaerelse keessie (uitroep van verwondering); karechie (karretje); kaoichies (kanen); Keesom (oom Kees); kinnep (hennep); 'n kikkerslôtjie (een smal slootje); klaainammers (Ammerstol); klîsbille (bv. op de dijk heen en weer lopen zonder doel); 'n kleppert (een heel grote); klokere (verzamelen van noten, die na de grote pluk zijn blijven staan); klisse (klutsen); klompiegooie (knikkerspel, waarbij de klompen dienst deden); kniesse (niezen); 'n knippie (soort witbrood; ook soort portemonnee); wat 'n knippelgeschut! (verzameling kopjes en schotels, waarvan zowat alles gehavend is); 'n knoesstoof (stomp van een knotwilg); 'n gezond knurfie (jongetje); 'n kollebol (na-

gemaakt ei, om de kippen aan de leg te houden); 'n kôlblaoichie (een platte jongenspet); konkelefoeze (smoezen); koei (koe); koekebak (pannekoek); kortaevende (met anderen de avond gezellig doorbrengen); ik bin van kaark in aarme afgebleve (niet armlastig). 't is Kosies kaark (slecht bij elkaar passende speelkaarten); kristeneziele; krimmeniele (uitroepen bij iets ergs); 't is krimmenîl; kreen (kieskeurig); kraokers (walnoten); 'n kriebelkontjie (een kind dat gauw kwaad is); kuisie (kalfje); 'n kuikie (St. Jacobszalm); 'n kullechie (een onbetekenend, goed ventje); 'n kukie (1. een big; 2. 't vruchtbeginsel van de gele plomp); kurve (1. de houten spanten in een schouw; 2. meervoud van kurf - korf); kusslôpes (kussenslopen); kwaelik (je kin d'r kwaelik zelf om vraoge (moeilijk); kijnd (kind); kôkemasse (kind op de rug dragen); 'n ouwe knaarster (bv. een sterke oude man); 'n klittebos (een in de war geraakte bos touw of haar); kwajer (fluim); kost niet (lang niet); kwan! (komaan).

L. Hij lijdt wat 't winterkoorn op 't veld niet 'n lijdt (hij heeft het heel erg slecht); 'n labbieskat (lapjeskat); laampies (uitgebloeide paardebloemen); hij ging legge vale; de jonges speule op de Lek (aan de kant van de Lek); 'n vint van lik m'n vessie (niets waard); 't lillichie (een soort geeuwhonger); 'n loeris (een rare kerel); in 't louwchie (in de luwte); lusiepikkies (lucifers); linge (lendenen); liplap (liflaf); ze hebben 't nog al op d'r lijf (misbaar maken); liegbast (leugenaar); lapdôs (bent van niks).

M. Dat mos niet magge; medîn (meteen); meeldeklis (een soort pap); 't is merelle mit 'em (achteruitgaan, bv. wat de gezondheid betreft); meulechies (koekoeksbloemen); meu (tante bv. Stienemeu); 'n meuk (een geheime bewaarplaats, bv.

van noten); hij maokte mieninge om weg te gaen (bewegingen, waaruit men dat opmaakte); wat lôp je daer in 't donker te moeskoppe (scharrelen); moffestront (schuim van de golven aan de kant van de rivier); wat mojje (moet je); 'n morskont (een kind dat graag met water zit te morsen); wat mostie (moest hij); mostelijntje (een soort wit brood); 'n mossie (musje); 't is van mijn; mokkig (mistig); moppestîn (grote steen); meneuvels (onhebbelijkheden); 'n mismeraokel (onsympathiek persoon); mallemeule (draaimolen); meeldeklis (klip) - meelpap.

N. de neervoet (een pad aan de voet van de dijk bij de rivier); 't neertje (terugstromend water bij een bocht in de rivier); 't is niedis (niet waar); narreges (nergens); 't is nul gebôje ('t is niets gedaan).

O. onderhaand (intussen); onderlest (onlangs); ongaans ete (onbehoorlijk veel eten); optôleke (kinderspel om zich met allerlei kleren mooi te maken); optrolleere (opdirken, opdoffen); opwaoter (hoog, bruin gekleurd rivierwater door smelten van sneeuw in Duitsland en Zwitserland); ovvesere (avanceren, opschieten).

P. 't paerdepad (middelste gedeelte van een grintweg, waar het paard voor de wagen op loopt); 'n paerdebit (paardetoom voor kinderspel); pauwenbout (een soort pap van meel en water); paarzik (perzik); met z'n pet op haalf zeuve (licht aangeschoten); 'n piespook (kieskauwer); 'n plakker (koolmees); pluismollig (het wordt van kleren gezegd, die beginnen te slijten); poejeeje (een jongensspel); poedik (slonzige vrouw); poorwurm (peurworm); pottefezeedeur (porte-brisee); ze reje om prijs in primie (eerste en tweede prijs); 'n pringel, priem of pin op je

neus zette (goed inprenten); prijsvette (het geslachte, aan een ladder opgehangen varken komen bekijken); de Pruise bôt (een raderstoomboot van een Duitse rederij); pimperemint (pepermunt); pippelmaaig (kleinzerig); pinkele (pinkeren, een kinderspel); van pissebed op schijtebed (van de regen in de drop).

R. 'n rieig joochie, maaisie (een schraal j.m.); rietschos (rietgors); 'n robbiese knol (koolraap); rucht (onkruid); hij is zo aarm as de rucht (erg arm); ruiperig goed (rafelig); ritterig (altijd op reis willen); rips (rups); rippelemint (standje); rijtelijk (rijkelijk).

S. sît (sajet); van sartenbloed (sassenbloed) (met pijn en moeite); 'n hîl ing op scheut (schiet goed op); schietschouw (boot met schinkels, waarmee men bij zwaar ijs in de rivier over de Lek werd gezet); schinkels (de ijzers onder de schaatsen); 'n schiffel (een platte kiezelsteen); schiffelen (een schiffel over 't water laten springen); schonkevlees (schenkelvlees); school makke (spijbelen); 't schouw niet veul (scheelde); simmezetjie (vrouwen-ondergoed); sintjieschiete (gooispel met centen); hij hieuw z'n aige sjaokies (achterbaks); slaoi (sla); wat 'n sliet (lange, magere man); 'n smîrkees, smîrketel, smorrele (van zijn werk maar wat maken); smullig (slecht onderhouden); stik allîn (helemaal alleen); 'n schubbul (bonkige, ruwe kerel); soches ('s ochtends); spaoi (spa); spekmug (bromvlieg); spekzak (linnen rugzak); speldekopjes (heel kleine visjes); je mot er veur staen (verbazen); 'n spullechie doen (spelletje); de stommen Achterweg (doodlopende); stillechies (stilletjes); strijkdam (krib in de richting van de stroom van de rivier); stuik (opstapeling van riet- of teenbossen); steejers, steebek (korsterige monduitslag); sullechie (onbetekenend ventje); 'n

sunderklaessie (speculaasje); d' r hangt een spijker uit je neus;* wat stom! (uitroep van niet begrijpen, van verbazing); 'n snorrepijper (onbetrouwbaar persoon); 'n scheefje (schijfje); Stînplaes (buurt bij de Hem).
*

T. tachentig, tnegentig; hou je toet (mond); toeters (bekende schermbloemen op velden en langs wegen; men kon er fluitjes mee maken); tînschille (bij het witmaken van wilgetenen onderscheidde men naar de grootte: rappies, prînsies, daoventjies, mandemaokers, grôte en grevelaors); tôm (toom, waaraan men het vliegertouw vastmaakte); tucheltouw (dik bindtouw); tullebeshout (ranken, die zich om de wilgetenen slingerden; eerst bitter, later zoet smaakten, als men er op kauwde); turken (erg plagen); winterteeje (wintertenen); tuitebol (iemand, die erg los op zijn benen staat); 'n tutekous (kletskous).

U. 'n uur (uier); gaed' uitteweeg (uit de weg); untaerd; bv. untaerd koud (erg); ze mottenis uitdulle (overmaat van energie spuien); je komt er nooit mee uitgefioold (nooit mee klaar);

V. 't vaarke (stoffer); 'n vet vaarke (larve v.d. haft om mee te vissen); 'n varekie (varkentje); vaodoek (vaatdoek); verafterentere (beledigen); verdikkeme (bastaardvloek); er is niks an te verhapschîre (te doen); verimpeld (warempel); 't zal niet veul verschele (verschillen); verwonne (verwend); verwurmd (wormstekig); verkuiering (wandeling); veuls te veul; vlauw (een soort drijvend net op de rivier); vlooi (vlò) voester (wijfjes-konijn); volleges (volgens); hij vigeleerde er op (vigileren); vullechie veulentje); hij kon 't moeilijk verknoerse (verzetten); verachies, verachtig (waarachtig); 'n vorse (een andere).

W. ’t waoter is gewasse (tegen het opkomen); ’n waoterkalf (watertor); in ’n waoterrot! (zo werd een jongen nageroepen als hij in ’t water gelegen had); ’n woeleker (een heel grote kikvors); we wiere (werden); we wouwe (wilden); wullie (wij); ’t is nog al witte flip (overdreven, kortstondige vriendschap); ’n wissie (beetje); zit niet zô te wiewarre (wiebelen).

IJ. ijssiekraoke (spel om over zwak ijs te lopen).

Z. zijje, zaje, zelle jullie ophouwe! (zal je, zullen jullie ophouden!); zal die, zel die (zal hij); ik zee, ik zet, ik zaai (ik zei); zullie zouwe (zij zouden); van zijn (van hem); zukke (zulke); ’t is zuur weer (guur); ’t is zonde! (als uitroep van verbazing); zeuning (voerbak voor varkens); ’n zwikkie (klein beetje); ’t is weer zwaer weer an den Zuiendijk (langs de Merwede).